

Schued!

Vru méi ewéi 220 Joer ass deen éischte Museksveräin hei am Land gegrënnt ginn, an zwar zu Wolz. Dofir haten déi ‚Weelzer‘ Musikanten och Generatioune laang als eenzeg am Duché a spéidere Grand-Duché extra wäiss Kapen op. De Grënner an éischten Dirigent war ... en Éisträicher, dee Beruffsmuseker an der Festung Lëtzebuerg war, iert d'franséisch Revolutiounsgewulls déi ‚geraumt‘ huet. Duerno fanne mir uechter d'Land eng ganz Rëtsch vun neie Museksveräiner ... an ëmmer erëm Nimm vun Dirigenten, déi net ‚vun hei‘ waren; dat huet alt erëm mat de ‚Militärkapellen‘ ze dinn, déi et an der Stad, zu lechternach an zu Dikrech guff; dee bekanntste vun hinnen ass den ‚Anton‘ Zinnen, deem mir d'Melodie vun eisem Nationalidd, der ‚Heemecht‘ verdanken. Déi Tatsaach läit och bestëmmt bei de Wuerzelen vun deem, wat sech duerno sprooch- a lidderméisseg hei am Ländche gemaach huet ... well vir drun ass jo, bis op an de Kierchen, zu Lëtzebuerg net schrecklech vill lass gewiescht; och, bis op mam ‚Blannen Theis‘ an eiser Sprooch!

Vill vun deene Militärmuseker waren der ganz **talentéiert Komponisten; si hunn op Texter vu lëtzebuergeschen Dichter Melodie geschaf oder bei der Orchestratioun gehollef**; et heescht esouguer, datt eisen Dicks an deem Sënn ‚ganz gutt‘ mam Oberhofer, dem ‚auslännesche‘ Chef vun der Militärmusek, gewiescht wier; keng Schan, mä eng Chance fir eis kleng Kulturlandschaft! Deen éischte wierklech Lëtzebuergesche Chef vun eiser eegener Militärmusek war dann am Fong de Paul Albrecht ... och wann deem säin Numm net grad op Heischent weist.

Et sinn net zugudderlescht déi Ëmstänn, deene mir dann eng ganz Schwadrull Operettercher, ‚Musekstécker‘ a Lidder verdanken, déi haut nach gär geschmuttert ginn, wann et ufänkt, ‚sentimental‘ ze ginn. Duerno fanne mir dann op professionellem Plang (Conservatoire!) dichteg Leit wéi z. B. de Laurent Menager, déi net nëmme selwer exzellent Museker a Komponiste waren, mä och ‚Museksmeeschtere‘ fir d'ganz Land ausgebilt hunn. Zënter der Halschent vum 19. Joerhonnert entstinn elo Wierker a Lidder, déi eis Sprooch souzesoen iwwer Gedichter a Melodien matrappen (Dicks, Lentz asw.)

Leider gesi vill Veräiner an apaart hir Dirigenten déi Entwécklung an hir Wichtigkeet net méi grad esou: **Hei ass e Stéck vun eiser net grad iwwerméisseg räicher Kulturproduktioun amgang ze verblatzen**. Gewéinlech fanne mir um Programm vun enger Musek oder engem Gesankveräin nach knapps e ‚Stéck‘ oder e Lidd vun hei. Et ass engem bal, wéi wann ‚si‘ sech eiser ‚Saache‘ giffe schummen. Ganz Programmhefter sinn z. B. voll mat engleschen Titelen ... dat mécht esou ‚weltgewieweg‘ gellid! Dobäi huet d'UGDA eng risegrouss Reserv vu praktesch allem, wat ‚vun hei‘ ze fannen ass. Dat soll ower net falsch verstane ginn: Näischt géint Musek a Gesank aus der ganzer Welt, mä an deene meeschte Concertsprogramme sicht een ewell ëmsoss no eppes ‚vun hei‘; dat ass schued, esouguer eng Grëtz aremséileg, d'meescht och eng zimlech Onmanéierlechkeet vis-à-vis vun ‚de Leit‘, déi lauschtere kommen! Et ass ower knapps een esou kéng, dat däitlech ze soen, well een emol vläicht vun deene méi ‚Moderne‘ vun uewenerof bekuckt kënn ginn, gellid. Mä et geet dach net nëmme ëm Virtuosität; Gefill spillt och eng Roll! Dofir giff een nawell gär soen: Rappt iech emol, wann ech gliff.

Saz-Concours

An deer vireschter KLACK war gesot ginn, an eiser Nummer 255 giffe mir **d'Resultat** mat deenen onméiglech oniwwersetzbaare Sätzercher bréngen, déi an enger anerer Sprooch hiert stacklëtzebuergesch Gesiicht komplett verléieren, deemno „lost in translation“ wieren.

De Schlussdag war op de 5. Oktober festgesat ginn, mä, haalt lech un: Dunn ass de 4. Oktober **vum Jean Kandel nach eng Rëtsch Sazbeispiller wéi en Aacht-Auer-Zuch** eragefändelt komm; 380 Stéck! Domat ass dee gutt bekannte Sammler vu Lëtzebuergeschen Lidder da souzesoen ‚den Hinnchen‘ am Sazkerf. Dat muss elo nach alles kontrolléiert an ausgewäert ginn, wat jo seng Zäitche brauch. Dofir dann dës **Decisioun: Mir bréngen an deer nächster KLACK (Nr. 256), de 7. Dezember, mat den Nimm vum ‚Klassément‘ eng ganz Säit vun de Beispiller, déi mir erageschéckt kruten**. Da ginn déi bestëmmt net verluer, a jiddweree ka sech eng Schëppchen dees Lëtzebuergeschen an den Tirang tippen!

HIERSCHTPATT vun der AL

Samschdes, den 9. November / 15.00 Auer/ 20, Conter-Strooss zu Izeg. Bis dann!
Eis Memberen a Frënn sinn alleguer häerzlech invitéiert ... net ‚agelueden‘ :-)

‚gelungen‘ Nimm

Dat ass **de sougenannten (Genitiv/Wessen-Fall)-Gebrauch vun de Familljennimm** am ‚ënneschten‘ Deel vum Land, souzesoen dem ‚Gutland‘. Zu Wolz heescht et net ‚Webesch Mett‘, mä ‚Weber Mett, Müller Josy, Scheer Jang ... deemno esou wéi queesch erop an d'Géigend vu Köln. Vun do kënn jo och dee sougenannte ‚ripuaresche‘ Schlag eran an eis Sprooch; ower hei geet et lo net ëm ‚wëssenschaftlech‘ Normen, mä ëm dat, wat all Mënsch ka verstoen; dat méi héich ‚Gelinguistik‘ sollen déi ‚Geléiert‘ an hir Kassettercher bréngen.

vum Lex Roth

Huet emol Nimm wéi Schmit-Glod-Feidt-Arend-Guth-Manderscheid-Roth asw ... déi kréien alleguer en ‚s‘, wa mir z. B. bei si kafe ginn, also Schmits, Glods, Arends, Roths ... dat erënnert äis dann un deen typesch englesche (‚sächsische‘) Genitiv, wou den ‚s‘ ower mat engem Apostroph drugehaang gëtt (Smith's- Johnson's- Trump's ...); dat ass, fir hire Genitiv vum Pluriel ze ënnerscheeden ... wéi mir et dann erëm am Däitsche fannen, ower ouni Apostroph: die Müllers, Schmits, Brandts, Schroeders ... Net oninteressant wier et elo, och nach dee Genitiv-Dréi bei Nimm ze kucken, déi op en anere Buschtaf ophalen; d'meescht ower op ‚s‘. **Englesche Brauch fir bal all eis Familljennimm!**

Mä kuckt dann ower emol eis sëllegen Nimm op ‚-er‘: Do heescht et jo ëmmer ‚bei Websch, Müllesch, Grubesch, Feidesch, Glesenesch, Kréimesch, Kaiffesch, Fabesch, Helmingesch, Wernes, Santesch, Junckesch, Schneidesch, Hevesch, Schullesch ... och eng Zort ‚Genitiv‘, ower dat ass da wierklech EISES, oder wat?!

Natierlech kënn ee sech säiteweis mat deemselwengem Sproochphenomän ‚ameséieren‘; fest steet, datt d'Lëtzebuergesch och hei en eegenen Zock huet ... deen et nëmme hei gëtt. Vläch net esou wichteg, ower interessant, gellid.

Nëmme hei!

... gëtt verstan, wann een zu engem seet, hien/hatt soll bei der Zopp net esou **schluppen**. Datselwech ass de Fall, **wann een do schluppt**, aplaz d'Féiss éierbar beim Goen an d'Luucht ze hiewen. Wann eng Aarbecht net zerguttst gemaach ass, héiert een och nawell, **do wier geschluppt ginn**; a wann e Meedchen oder eng Frau sech ‚komme léisst‘, dann heescht et, **hatt/si wier eng Schlupp**. Probéiert, dat emol op Däitsch ze soen; do hu mir et da beim Läfelen a Goe mat ‚schlurfen‘, ‚pfuschen‘ a ‚Schlampe‘ ze dinn ... vun eiser ‚Schlupperei‘ keng Grëtz. Abeejo!

Ass et äis bewosst, datt mir e sëllegen eiser eegener Ausdréck hunn, **wann et ëm de Kierper an deem säin Zoustand geet?** Mir hunn et nun emol dacks ze liicht, direkt an en däitsch an heiansdo e franséisch Wuert ze falen: Wat heescht dann do, et hätt een **en décke Kapp**; et wier engem dréchen am **Geschnierks**; et hätt ee **Blatz an den Aen**, et giff een net fäerdeg mat **Schnuddelen**; de Mo wier **op der Kopp**; et wier engem **schuddereg**; et hätt een **de Rennert**; vläch och emol de **rosene Wurm**, a ganz einfach: Et wier **engem net gutt, net hanne wéi vir**. Déi Ausdréck sinn net al oder vereelt. Et gëtt dat Gedéngels jo – leider – nach. E Prost (= pro sit = Latäin) fir Är Gesondheet!

Muss dat sinn?

Et wier dach esou einfach, op d'mannst déi Sätz, déi am dackste gebraucht ginn, emol prop- per opzeschreiwen, an sech déi an den ‚Täti‘ ze setzen, z. B.: **Et leien äis aktuell keng In-foe vir**. Wat soll dat geschwollent Déngen? Et wier esou einfach, virum Mikro ze schwätzen, wéi een et am Gespréich normalerweis ‚mat de Leit‘ mécht. An deem Fall, deen de Patrick Ehleringer äis guff, wier dat: **Fir den Ament hu mir soss näischt Neies**. Zevill einfach ... oder net blénkeg genuch?

Iwwersetzt emol ...

Grompere kann ech *tripsen* oder *trätschen*. De Mich huet *keng Gutt an der Kopp*, ower bal ëmmer *eng wëlles*. Dem Heng säi *Patt ass bal all Kéier eidel*. D'Anni kënn *dacks just op de Stëppel*, well et ze laang *träntelt*, fir sech *noneen ze maachen*. Dem Jang ass et *schwämmeleg* ginn, an dunn ass hien *an d'Gette gaang*. An engem *Zapp-Ee* muss een *triwwelen*; e réit kann ee *schluppen*. De Jos huet dem Ed seng *Freiesch relles gemaach*; hien ass e *flappege Knaschtert*. De Will ass erëm *geflappt*; hie gëtt *séier rosen*, apaart(i), wann en *eng am Gesiicht/Kanälli* oder *hänken* huet.

Ëm Allerhellegen

E wonnerléift Gedicht vum Tit Schroeder, engem vun eisen Allerbeschten; kënn eise ‚Mörike‘ sinn.

Dag fir Dag – e ganze Mount
hëlt den Hierscht eiser Lann
Blat fir Blat, sou datt de Mount
all hir Rëpper taaschte kann.
Woch fir Woch gëtt d'Nuecht méi kéng,
stielt der Sonn hir gëllen Zäit ...

gëschter war nach alles gréng,
do, wou haut den Niwwel läit.
Dag fir Dag a Stonn fir Stonn,
Mount fir Mount a Joer fir Joer
Trëmmele wéi d'Laf am Gronn
iwwrem Summer senger Boer.

Oktober

De Flouer ass däischer, den Himmel gro,
an 't souert am Wand wéi eng heemlech Klo.
An 't geet duerch d'Gewan, gedaamt a midd,
wéi en aalt a verdreemt Allerséilelidd.
An 't ass mer, ass hätt et réischt ugefaang,
an 't ass rëm e Summer eriwergaang.